

Brüssel, 30.10.2019
COM(2019) 552 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA ÜLEMKOGULE
JA NÕUKOGULE**

Kahekümnes eduaruanne tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta

I. SISSEJUHATUS

Käesolev on kahekümnes aruanne, mis käsitleb tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomisel tehtud edusamme ning milles võetakse kokku areng kahes peamises valdkonnas: võitlus terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse ja nende tugisüsteemidega ning kaitse- ja vastupanuvõime suurendamine nende ohtude suhtes.

Junckeri komisjon tegi alates esimesest tööpäevast julgeolekust ühe oma prioriteedi. Tuginedes 2015. aasta aprillis vastu võetud Euroopa julgeoleku tegevuskavale¹ ning 2016. aasta aprilli teatisele tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu poole liikumise kohta,² reageeris EL koordineeritult terrorirünnakutele ja muudele kasvavatele julgeolekuprobleemidele ning tegi olulisi edusamme meie ühise julgeoleku suurendamisel³. Üha selgemaks on saanud, et tänapäevased julgeolekuprobleemid, nagu terrorism, organiseeritud kuritegevus, küberrünnakud, väärinfo levitamine ja muud arenevad küberohud, on ühised ohud. Ainult koostööd tehes suudame saavutada sellise ühise julgeoleku taseme, mida kodanikud õigustatult nõuavad ja ootavad. See ühine arusaam on olnud tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomisel tehtud edusammude alus. ELi tasandil pakutava toetuse puhul on lähtutud kodanike turvalisuse tagamisega tegelevate riiklike ametiasutuste vajadustest ning keskendunud seadusandlikele ja operatiivmeetmetele juhtudel, kui ühismeetmete abil on olnud võimalik liikmesriikide julgeolekut suurendada. Seda tööd on tehtud tihedas koostöös Euroopa Parlamendi ja nõukoguga ning seejuures on tagatud täielik läbipaistvus laiemal üldsuse jaoks. Töö keskmes on olnud põhiõiguste täielik austamine, sest liidu julgeoleku saab tagada ainult siis, kodanikud on kindlad, et nende põhiõigustest täiel määral kinni peetakse.

EL on astunud samme **terrorismi tõkestamiseks**, kitsendades terroristide tegutsemisruumi uute eeskirjadega, mis raskendavad terroristide juurdepääsu lõhkeainetele, tulirelvadele ja rahastamisele ning piiravad nende liikumist. EL on hoogustanud **teabevahetust**, et tagada eesliinil olevatele politsei- ja piirivalveametnikele hea juurdepääs täpsetele ja täielikele andmetele. Selleks on parimal viisil ära kasutatud olemasolev teave ning kõrvaldatud lüngad ja kitsaskohad. Sisepiirikontrollita vaba liikumise ala turvalisuse eeltingimus on välispiiride kindel kaitse. 2019. aasta märtsis jõudsid Euroopa Parlament ja nõukogu kokkuleppele veelgi tugevdatud ja täielikult varustatud **Euroopa piiri- ja rannikuvalve** suhtes ning sellekohane uus määrus peaks eeldatavasti jõustuma 2019. aasta detsembri alguses. EL on pakkunud kohalikes kogukondades töötavatele üksustele koostööplatvormi ja rahalisi vahendeid **radikaliseerumise tõkestamise ja vägivaldse äärmusluse ennetamise** parimate tavade vahetamiseks ning teinud ettepaneku kehtestada uued õigusnormid terroristliku veebisisu kõrvaldamiseks. ELi toetus on aidanud **muuta linnad rünnakute suhtes vastupidavamaks**. Vastu on võetud tegevuskavad, millega toetatakse avaliku ruumi kaitset ning millega parandatakse keemiliste, bioloogiliste, kiirgus- ja tuumajulgeoleku riskidega seotud valmisolekut. EL on astunud samme seoses **küberturvalisuse ja küberohtudega**. Ta on kehtestanud uue Euroopa Liidu küberjulgeoleku strateegia, võtnud vastu asjakohased õigusaktid ning võidelnud **väärinfo levitamise** vastu, et paremini kaitsta meie valimisi. Jätkub töö meie **digitaalse elutähtsa taristu** turvalisuse tugevdamiseks, sealhulgas tõhustatud koostöö **5G-võrkude küberturvalisuse** alal kogu Euroopas.

¹ COM(2015) 185 final (28.4.2015).

² COM(2016) 230 final (20.4.2016).

³ Varasemad eduaruanded tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta leiate aadressilt https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-security/legislative-documents_en.

Teha on veel palju. Veebis otse üle kantud rünnak sünagoogi vastu ja kahe kodaniku tapmine Saksamaal Halles 9. oktoobril 2019 tuletas valusalt meelde ohtu, mis tuleneb vägivaldsest paremäärmuslusest ja antisemitismist. Samuti osutas see uuesti interneti väärkasutamisele terroristliku propaganda eesmärgil ja sellest tulenevale **vajadusele võtta vastu kogu ELi hõlmavad eeskirjad terroristliku veebisisu eemaldamiseks**. Justiits- ja siseküsimuste nõukogu kohtumisel, mis toimus 7. ja 8. oktoobril 2019, arutati vägivaldse paremäärmusluse ja terrorismi küsimusi ning rõhutati vajadust jätkata tööd muu hulgas ebaseaduslike paremäärmuslike materjalide leviku tõkestamiseks nii internetis kui ka mujal. Samal ajal näitab kolme politseiniku ja veel ühe töötaja tapmine Pariisi politseipeakorteris 3. oktoobril 2019, et džihadist ajendatud terrorismi oht on endiselt reaalne ning et senine tegevus liikmesriikide toetamiseks selle ohu kõrvaldamisel peab jätkuma. Kinnipeetud ISISe/Da'eshi liikmete põgenemine hiljutiste sündmuste taustal Põhja-Süürias võib tõsiselt mõjutada julgeolekut Euroopas. On tähtis, et liikmesriigid kasutaksid täiel määral olemasolevaid infosüsteeme välispiire ületavate terroristidest välisvõitlejate avastamiseks ja nende isiku tuvastamiseks. Samuti jätkub töö lahinguväljateabe kasutamiseks, et esitada terroristidest välisvõitlejatele süüdistused.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomisel tehtud värskemaid edusamme ning tuuakse ühtlasi välja valdkonnad, kus on vaja võtta täiendavaid meetmeid. Aruandes esitatakse ajakohastatud teave **5G-võrkude küberturvalisuse** suhtes kokkulepitud meetmete rakendamise kohta, eelkõige 9. oktoobril 2019 avaldatud **ELi riskianalüüsi aruande ja väärinfo levitamise tõkestamise** kohta.

Muu hulgas käsitletakse aruandes julgeolekuliidus tehtava koostöö **välismõõdet**, pidades silmas kahte kahepoolset **terrorismivastase võitluse kokkulepet**, mis sõlmiti Albaania ja Põhja-Makedoonia Vabariigiga, ning edusamme, mis on tehtud kolmandatest riikidest partneritega **broneeringuinfo** vahetamise alases koostöös. Koos käesoleva aruandega võttis komisjon vastu soovitusel anda luba alustada raskete kuritegude ja terrorismi vastu võitlemise eesmärgil läbirääkimisi ELi ja **Uus-Meremaa** vahelise isikuandmete vahetamist käsitleva lepingu üle.

II. SEADUSANDLIKE PRIORITEETIDE ELLUVIIMINE

1. Radikaliseerumise ennetamine internetis ja kogukondades

Radikaliseerumise ennetamine on üks nurgakive, millel rajanevad liidu vastumeetmed terroriohtudele. Internet on 21. sajandil olnud terroristide kõige olulisem lahinguväli. Internetiplatvormid, kus radikaliseerunud isikud saavad suhelda ja veebisisu jagada, võimaldavad arendada nii džihadi äärmuslaste kui ka vägivaldsete paremäärmuslaste ülemaailmseid laienevaid võrgustikke. Seetõttu rakendab komisjon endiselt oma kahesuunalist lähenemisviisi internetis toimuva radikaliseerumise tõkestamisele, ning ebaseadusliku terroristliku veebisisu eemaldamiseks kavandatud eeskirjad peaksid tugevdama vabatahtlikku partnerlust veebiplatvormidega.

Selles kontekstis on oluline **seadusandlik ettepanek terroristliku veebisisu levitamise tõkestamise kohta**, mis sisaldab selgeid eeskirju ja kaitsemeetmeid ning kohustab internetiplatvorme eemaldama terroristliku sisu ühe tunni jooksul pärast pädevate asutuste põhjendatud taotluse saamist ja rakendama ennetavaid meetmeid, mis on proportsionaalsed

terroristliku veebisisuga kokkupuute tasemega⁴. Euroopa Parlament ja nõukogu peavad institutsioonidevahelisi läbirääkimisi; esimene kolmepoolne kohtumine toimus 17. oktoobril 2019. Pidades silmas terroristlikust veebisisust tulenevat ohtu, kutsus komisjon kaasseadusandjaid üles jõudma kavandatava õigusakti suhtes kokkuleppele 2019. aasta lõpuks.

Kavandatav õigusakt täiendab vabatahtlikku koostööd internetisektori ja teiste sidusrühmadega, mida tehakse **ELi internetifoorumi** raames. Alates foorumi loomisest 2015. aastal on see ajendanud internetiettevõteteid tegutsema ennetavalt terroristliku veebisisu kindlakstegemisel ja eemaldamisel ning sillutanud teed ühise räsikoodide andmebaasi sektoripõhisele algatusele⁵ ja terrorismivastase võitluse ülemaailmse internetifoorumi loomisele. Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) koosseisu kuuluv ELi internetisisust teavitamise üksus on olnud abiks internetiettevõtetele tehtava koostöö tugevdamisel ja ELi internetifoorumi üldeesmärkide saavutamisel. ELi internetifoorumi viimasel ministrite kohtumisel, mis toimus 7. oktoobril 2019, kohustusid ELi liikmesriigid ja internetiettevõtete kõrgetasemelised esindajad tegema koostööd nn **ELi kriisiprotokoll** alusel. ELi kriisiprotokollis on kindlaks määratud tõhustatud koostöö kriteeriumid ja paika pandud kriisidele reageerimise uued tõhusamad viisid. See on osa rahvusvahelisel tasandil Christchurchi üleskutse⁶ rakendamiseks tehtavatest jõupingutustest ning selle eesmärk on tagada koordineeritud ja kiire reageerimine terroristliku ja vägivaldse äärmusliku sisu levikule veebis.

Lisaks nendele internetis toimuva radikaliseerumise vastu suunatud meetmetele toetab komisjon jätkuvalt riikliku ja kohaliku tasandi jõupingutusi **radikaliseerumise ärahoidmiseks ja selle vastu võitlemiseks kohalikes kogukondades**. Tuginedes ELi radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku raames kogutud rikkalikele kogemustele ja teadmistele, pakub EL sihipärast tuge kohalikele üksustele, sealhulgas linnadele,⁷ ning loob võimalusi praktikute, teadlaste ja poliitikakujundajate vaheliseks teabevahetuseks. Näiteks on võrgustik välja andnud konkreetseid juhiseid ja korraldanud seminare, et toetada pädevaid ametiasutusi konfliktipiirkondadest pärit lastega tegelemisel⁸. ELi radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku raames ellu viidava tegevuse järjepidevuse tagamiseks on komisjon käivitanud menetluse sellise uue raamlepingu sõlmimiseks, mille eeldatav kogumaht on 61 miljonit eurot nelja aasta jooksul alates 2020. aastast⁹.

⁴ COM(2018) 640 final (12.9.2018).

⁵ Ettevõtete konsortsiumi loodud tööriist koostöö hõlbustamiseks eesmärgiga hoida ära terroristliku sisu levikut internetiplatvormidel.

⁶ Vastuseks Uus-Meremaal Christchurchis 15. märtsil 2019 toimunud rünnakutele kutsusid Prantsusmaa president Emmanuel Macron ja Uus-Meremaa peaminister Jacinda Ardern riigijuhid ja veebiplatvormide esindajad 15. mail 2019 Pariisi eesmärgiga käivitada Christchurchi üleskutse. President Juncker toetas seda üleskutset ja andis teada, et EL töötab välja oma kriisiprotokoll.

⁷ Linnadega tehtavat julgeolekualast koostööd käsitletakse ka jaotises V.2 valmisoleku ja kaitse, täpsemalt avaliku ruumi kaitse kohta.

⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_child_returnees_from_conflict_zones_112016_en.pdf

⁹ Raamleping jaguneb kaheks osaks: 29 000 000 eurot radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tegevuse toetamiseks järgmisel neljal aastal ning 32 000 000 eurot liikmesriikide, riiklike, piirkondlike ja kohalike asutuste ning prioriteetsete kolmandate riikide suutlikkuse suurendamiseks radikaliseerumise tõkestamise vallas; selleks pakutakse muu hulgas võrgustikutöö võimalusi, sihipäraseid ja vajaduspõhiseid teenuseid ning uuringuid ja analüüse.

Selleks et võidelda terroristlikust veebisisust tuleneva ohuga, kutsub komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu:

- viima **terroristliku veebisisu** levitamise tõkestamise seadusandliku ettepaneku üle peetavad läbirääkimised lõpule enne käesoleva aasta lõppu.

2. *Julgeoleku ning piiri- ja rändehalduse valdkonna tugevamad ja arukamad infosüsteemid*

EL on hoogustanud teabevahetust, hõlbustades identiteedipettuste tõkestamist,¹⁰ tugevdades piirikontrolli,¹¹ ajakohastades üleeuroopalisi õiguskaitsealaseid andmebaase,¹² kõrvaldades teabelünki¹³ ja tugevdades Europoli¹⁴. Kõige selle keskmes on **ELi infosüsteemide koostalitlusvõime**¹⁵, mis tähendab olemasoleva teabe parimat ärakasutamist ja kitsaskohtade kõrvaldamist. Vastates eesliinil töötavate inimeste vajadustele, tagab koostalitlusvõime korrakaitse-, piirivalve- ja rändeametnike kiirema ja süsteemsema juurdepääsu teabele ning aitab sellega kaasa sisejulgeoleku ja piirihalduse parandamisele.

Koostalitlusvõime ja kõik sellega kaasnevad uuendused muudavad julgeoleku, piiride ja rände halduse valdkonnas kohapealset reaalselt olukorda ainult siis, kui iga liikmesriik rakendab vastavaid õigusakte täies ulatuses. Seetõttu on koostalitlusvõime **rakendamine** julgeolekuliidus üks olulisi prioriteete nii poliitilisel kui ka tehnilisel tasandil. Komisjon ning Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Amet (eu-LISA) toetavad liikmesriike oskusteabe ja parimate tavade vahetamise kaudu, kasutades riiklike koordinaatorite võrgustikku ja töötades välja tulemuskaardi, mis võimaldab tõhusat järelevalvet ja tegevuse kooskõlastamist. ELi ametite, kõigi liikmesriikide ning Schengeni lepinguga ühinenud riikide tihe koostöö on äärmiselt oluline, et saavutada sihiteadlik eesmärk tagada ELi julgeoleku ning piiri- ja rändehalduse valdkonna infosüsteemide täielik koostalitlusvõime 2020. aastaks.

¹⁰ Määrus (EL) 2019/1157 (20.6.2019) liidu kodanike isikutunnistuste ning vaba liikumise õigust kasutavatele liidu kodanikele ja nende pereliikmetele väljaantavate elamislubade turvalisuse suurendamise kohta.

¹¹ Välispiiridel on juurutatud kõigi kodanike süstemaatiline kontroll Schengeni infosüsteemis. Kõik Schengeni riigid, aga ka Rumeenia, Bulgaaria, Horvaatia ja Küpros kohaldavad 2017. aasta aprillis kehtestatud norme, mis näevad ette välispiiri ületavate reisijate süsteemse kontrollimise asjakohaste andmebaaside alusel. Nende eeskirjade kohaselt võib maismaa- või merepiiridel ajutiselt teha erandeid, kuid ainult ELi kodanikele, arvestades kontrolli ebaproportsionaalset mõju liiklusvoole. Seni on sellistest eranditest teatanud kuus liikmesriiki / Schengeni riiki (Horvaatia, Soome, Ungari, Läti, Norra ja Sloveenia). Õhupiiridel lõppes süstemaatilise kontrolli erandi tegemise võimalus 2019. aasta aprillis.

¹² Tugevdatud Schengeni infosüsteem (määrus (EL) 2018/1860 (28.11.2018), määrus (EL) 2018/1861 (28.11.2018), määrus (EL) 2018/1862 (28.11.2018)) ja Euroopa karistusregistrite infosüsteemi laiendamine kolmandate riikide kodanikele (määrus (EL) 2019/816 (17.4.2019)). Schengeni infosüsteemi tugevdamine hõlmab üldist kohustust sisestada süsteemi terrorismiga seotud hoiatustead.

¹³ ELi riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (määrus (EL) 2017/2226 (30.11.2017)) ning ELi reisiinfo ja -lubade süsteem (määrus (EL) 2018/1240 (12.9.2018) ja määrus (EL) 2018/1241 (12.9.2018)).

¹⁴ Europoli rolli on viimastel aastatel märkimisväärselt tugevdatud nii selle tegevuse ulatuse kui ka põhjalikkuse osas. Ametit tugevdati Europoli määruse vastuvõtmisega 2016. aastal (määrus (EL) 2016/794 (11.5.2016)). Liikmesriigid on märkimisväärselt suurendanud Europoli ja Europoli kaudu jagatava teabe hulka. Europoli terrorismivastase võitluse keskuse asutamine on suurendanud Europoli analüüsivõimekust terrorismiga seotud juhtumite käsitlemisel. Europoli eelarve on viimastel aastatel pidevalt kasvanud: 2014. aastal oli see 82 miljonit eurot, 2019. aastal aga 138 miljonit eurot. Läbirääkimised 2020. aasta eelarve üle on käimas.

¹⁵ Määrus (EL) 2019/817 (20.5.2019) ja määrus (EL) 2019/818 (20.5.2019).

Samal ajal tuleb Euroopa Parlamendil ja nõukogul veel **lõpule viia seadusandlik töö** selles valdkonnas. Koostalitlusvõime täielikuks ja õigeaegseks tagamiseks on oluline kiiresti kokku leppida kõikides menetlusfaasis olevates seadusandlikes ettepanekutes. Esiteks tuleb **ELi reisiinfo ja -lubade süsteemi** tehnilise rakendamise raames teha asjaomastes määrustes¹⁶ tehnilised muudatused, mis on vajalikud süsteemi täielikuks käivitamiseks. Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti üles kiirendama tööd nende tehniliste muudatustega, et alustada võimalikult kiiresti institutsioonidevahelisi läbirääkimisi. Teiseks on endiselt käimas institutsioonidevahelised läbirääkimised 2018. aasta mai ettepaneku üle tugevdada ja ajakohastada **viisainfosüsteemi**¹⁷. Tuginedes 22. oktoobril 2019 toimunud esimesele kolmepoolsele kohtumisele, kutsub komisjon mõlemat kaasseadusandjat üles läbirääkimisi kiiresti lõpule viima. Kolmandaks ei ole ikka veel jõutud kokkuleppele komisjoni 2016. aasta mai ettepanekus laiendada **varjupaigataotlejate sõrmejälgede andmete võrdlemise süsteemi (Eurodac)**¹⁸ nii, et lisaks varjupaigataotlejate ja välispiiri ebaseadusliku ületamise tõttu kinni peetud isikute sõrmejälgedele ja asjakohastele andmetele säilitataks selles ka seadusliku aluseta riigis viibivate kolmandate riikide kodanike sõrmejäljed ja asjakohased andmed. Kavandatud muudatuste kohaselt pikendatakse ka ELi ebaseaduslikult sisenevate isikute sõrmejälgede ja asjakohaste andmete säilitamise perioodi. Komisjon kutsub kaasseadusandjaid üles ettepanekut vastu võtma.

Selleks et tugevdada ELi infosüsteeme julgeoleku ning piiri- ja rändehalduse valdkonnas, kutsub komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu:

- tegema tööd selle nimel, et jõuda kiiresti kokkuleppele kavandatud tehnilistes muudatustes, mis on vajalikud **ELi reisiinfo ja -lubade süsteemi** loomiseks;
- viima kiiresti lõpule läbirääkimised kasutusel oleva **viisainfosüsteemi** tugevdamise ettepaneku üle;
- võtma vastu **Eurodaci** käsitlev seadusandlik ettepanek (*ühisdeklaratsiooni prioriteet*).

3. Terroristide tegutsemisruumi kitsendamine

EL on asunud sihikindlalt kitsendama terroristide tegutsemisruumi selliste uute õigusnormidega, mis raskendavad terroristide ja teiste kurjategijate juurdepääsu lõhkeainetele¹⁹, tulirelvadele ja rahastamisele²⁰, ning piirama nende liikumist²¹.

Terrorismi vastu suunatud õigusmeetmete tugevdamiseks käivitas Euroopa Liidu Kriminaalõigusosalase Koostöö Amet (Eurojust) 1. septembril 2019 **Euroopa õigusosalase terrorismivastase võitluse registri**. Registrisse kogutakse õigusosalast teavet, mis aitab tuvastada seoseid terroriaktides kahtlustatavate suhtes algatatud menetlustes ning edendab prokuröride tegevuse koordineerimist selliste terrorismivastaste juhtumite uurimisel, millel võib olla piiriülene mõju.

¹⁶ Määrus (EL) 2018/1240 (12.9.2018) ja määrus (EL) 2018/1241 (12.9.2018).

¹⁷ COM(2018) 302 final (16.5.2018).

¹⁸ COM(2016) 272 final (4.5.2016).

¹⁹ Määrus (EL) 2019/1148 (20.6.2019) lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta. Määrus jõustus 31. juulil 2019 ja seda hakatakse kohaldama 18 kuud pärast jõustumist.

²⁰ Direktiiv (EL) 2019/1153 (11.7.2019), millega kehtestatakse normid finants- ja muu teabe kasutamise hõlbustamiseks teatavate kuritegude tõkestamisel, avastamisel, uurimisel ja nende eest vastutusele võtmisel.

²¹ Välispiiridel on juurutatud kõigi kodanike süstemaatiline kontroll Schengeni infosüsteemis.

Samas on vaja jätkata piiriüleste juhtumite uurimise toetamist ja hõlbustamist ning soodustada eriti õiguskaitseasutuste **juurdepääsu elektroonilistele tõenditele**. Seoses 2018. aasta aprilli seadusandlike ettepanekutega parandada elektrooniliste tõendite piiriülest kättesaadavust²² peab Euroopa Parlament veel vastu võtma oma läbirääkimispositsiooni, enne kui kaasseadusandjad saavad läbirääkimisi alustada. Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti üles seadusandlike ettepanekuid edasi menetlema, et kaasseadusandjad saaksid need kiiresti vastu võtta. Oma ELi-siseste eeskirjade ettepaneku alusel alustab komisjon ka **rahvusvahelisi läbirääkimisi**, et parandada piiriülest juurdepääsu elektroonilistele tõenditele. Komisjon ja Ameerika Ühendriikide ametiasutused pidasid 25. septembril 2019 esimese ametliku läbirääkimisvooru **ELi ja Ameerika Ühendriikide vahelise lepingu üle, mis käsitleb piiriülest juurdepääsu elektroonilistele tõenditele**. Järgmine voor on kavas 6. novembril 2019. Seoses käimasolevate läbirääkimistega **Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse Budapesti konventsiooni teise lisaprotokoll** üle osales komisjon liidu nimel kolmes läbirääkimisvoorus, mis toimusid 2019. aasta juulis, septembris ja oktoobris. Kuigi läbirääkimistel on tehtud märkimisväärseid edusamme, tuleb veel lahendada mitu liidu jaoks olulist küsimust, näiteks andmekaitsemeetmetega seotud küsimused. Teise lisaprotokoll üle peetavad läbirääkimised jätkuvad 2019. aasta novembris ja kogu 2020. aasta jooksul. Oluline on liikuda läbirääkimistega kiiresti edasi, et edendada rahvusvahelist koostööd elektrooniliste tõendite jagamisel, ent samal ajal tuleb tagada kooskõla ELi õiguse ja liikmesriikidele sellest tulenevate kohustustega ning võtta arvesse ka tulevase suundumusi ELi õiguses.

Seoses aktuaalsete rahapesualaste probleemidega võttis Euroopa Parlament 19. septembril 2019 vastu **resolutsiooni liidu rahapesuvastaste õigusaktide rakendamise seisu kohta**,²³ millega vastas nelja rahapesuvastast aruannet sisaldavale pakatile, mille komisjon võttis vastu 24. juulil 2019²⁴. Euroopa Parlament kutsus liikmesriike üles tagama rahapesuvastaste direktiivide nõuetekohane ja kiire rakendamine. Lisaks kutsus Euroopa Parlament komisjoni hindama, kas rahapesuvastane määrus oleks kohasem kui direktiiv, samuti vajadust rahapesu andmebüroode koordineerimis- ja toetusmehhanismi järele.

Selleks et parandada õiguskaitseasutuste juurdepääsu elektroonilistele tõenditele, kutsub komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu:

- jõudma kiiresti kokkuleppele **elektroonilisi tõendeid** käsitlevates seadusandlikes ettepanekutes (*ühisdeklaratsiooni prioriteet*).

4. Küberturvalisuse suurendamine

Küberturvalisuse suurendamine on endiselt üks tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomise olulisemaid küsimusi. Rakendades 2017. aasta Euroopa Liidu küberjulgeoleku strateegiat,²⁵ on liit tugevdanud oma vastupanuvõimet, muutes enda ründamise raskemaks ja taastumise kiiremaks, ning suurendanud hoiatavat mõju, kasvatades ründajate tabamise ja karistamise võimalusi, sealhulgas pahatahtlikule kübertegevusele ELi ühise diplomaatilise

²² COM(2018) 225 final (17.4.2018) ja COM(2018) 226 final (17.4.2018).

²³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0022_ET.html.

²⁴ Aruanne siseturgu mõjutavate ja piiriülese tegevusega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamise kohta (COM(2019) 370 (24.7.2019)), aruanne liikmesriikide pangakontodega seotud automatiseeritud keskmehhanismide (keskregistrid või kesksed elektroonilised andmeotsingu süsteimid) omavahelise ühendamise kohta (COM(2019) 372 final (24.7.2019)), aruanne ELi krediitiasutustega seotud hiljutiste väidetavate rahapesujuhtumite hindamise kohta (COM(2019) 373 final (24.7.2019)), aruanne rahapesu andmebüroode vahelise koostöö raamistiku hindamise kohta (COM(2019) 371 final (24.7.2019)).

²⁵ JOIN(2017) 450 final (13.9.2017).

reageerimise raamistiku kaudu. Liit toetab ka liikmesriike küberkaitse valdkonnas, rakendades ELi küberkaitsepoliitika raamistikku²⁶.

Küberturvalisuse määruse²⁷ jõustumisega 2019. aasta juunis on hakanud kuju võtma **ELi küberturvalisuse sertifitseerimise raamistik**. Sertifitseerimisel on väga tähtis roll, sest see aitab suurendada digitaalse ühtse turu jaoks esmatähtsate toodete ja teenuste turvalisust ja usaldusväärsust. Sertifitseerimise raamistikus kehtestatakse ELi-üleised sertifitseerimiskavad, mis kujutavad endast normide, tehniliste nõuete, standardite ja menetluste terviklikku kogumit. Raamistiku tööga tegeleb kaks eksperdirühma: liikmesriikide ametiasutusi esindav Euroopa küberturvalisuse sertifitseerimise rühm ja tööstust esindav sidusrühmade küberturvalisuse sertifitseerimise rühm. Viimane ühendab sidusrühmi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toodete ja teenuste nõudluse ja pakkumise poolelt, sealhulgas väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid, digitaalsete teenuste osutajaid, Euroopa ja rahvusvahelisi standardiasutusi, riiklikke akrediteerimisasutusi, andmekaitse järelevalveasutusi ning vastavushindamisasutusi.

Euroopa Parlament ja nõukogu aga peavad veel saavutama üksmeele sellise seadusandliku algatuse²⁸ suhtes, millega luuakse **Euroopa küberturvalisuse tööstusliku, tehnoloogilise ja teadusliku pädevuse keskus ning riiklike koordineerimiskeskuste võrgustik**. Ettepaneku eesmärk on tugevdada liidu küberturvalisuse tagamise suutlikkust. Selleks on kavas stimuleerida Euroopa tehnoloogilise ja tööstusliku küberturvalisuse ökosüsteemi ning koordineerida ja koondada sellega seotud ressursse. Komisjon kutsub küberturvalisuse suurendamise huvides mõlemat kaasseadusandjat üles seda prioriteetset algatust käsitlevaid institutsioonidevahelisi läbirääkimisi jätkama ja need kiiresti lõpule viima.

Küberturvalisuse suurendamiseks tehtav töö hõlmab toetust nii riiklikul kui ka piirkondlikul tasandil²⁹.

Süsteeme ja andmeid mõjutavate küberohtude kõrval tegeleb EL endiselt ka **hübriidohtudest** tulenevate keeruliste ja mitmetahuliste probleemidega. Nõukogus on loodud horisontaalne hübriidohtudega võitlemise töörühm, et parandada ELi ja selle liikmesriikide vastupanuvõimet hübriidohtudele ning toetada meetmeid, millega tugevdatakse ühiskondade vastupanuvõimet kriisiolukordades. Komisjon ja Euroopa välisteenistus toetavad neid jõupingutusi hübriidohtudega võitlemise 2016. aasta ühise raamistiku³⁰ ning 2018. aasta ühisteatise³¹ alusel, mis käsitleb vastupanuvõime tugevdamist ja suutlikkuse suurendamist hübriidohtudega võitlemiseks. Lisaks töötab Teadusuuringute Ühiskeskus välja kontseptuaalse mudeli raamistikku hübriidohtude iseloomustamiseks. Selle eesmärk on aidata liikmesriikidel ja nende pädevatel asutustel tuvastada neid ähvardada võiva hübriidrünnaku tüüp. Mudeli abil vaadeldakse seda, kuidas üksus (riiklik või mitteriiklik) rakendab sihtmärgi mõjutamiseks eri valdkondades (majandus-, militaar-, sotsiaal- või poliitikavaldkond) mitmesuguseid vahendeid (alates väärinfost kuni spionaaži või füüsiliste operatsioonideni), et saavutada teatavad eesmärgid.

²⁶ ELi küberkaitsepoliitika raamistik (2018. aastal ajakohastatud kujul), mille nõukogu võttis vastu 19. novembril 2018 (dokument 14413/18).

²⁷ Määrus (EL) 2019/881 (17.4.2019).

²⁸ COM(2018) 630 final (12.9.2018).

²⁹ Näiteks toetab komisjon küberturvalisuse piirkondadevahelist innovatsioonipartnerlust, mis hõlmab Bretagne'i, Castilla y Leóni, Nordrhein-Westfalenit, Kesk-Soomet ja Eestit ning mille raames töötatakse välja Euroopa küberturvalisuse väärtusahel, keskendudes turustamisele ja tegevuse laiendamisele.

³⁰ JOIN(2016) 18 final (6.4.2016).

³¹ JOIN(2018) 16 final (13.6.2018).

Selleks et parandada küberturvalisust, kutsub komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu:

- jõudma kiiresti kokkuleppele seadusandlikus ettepanekus, mis käsitleb **Euroopa küberturvalisuse tööstusliku, tehnoloogilise ja teadusliku pädevuse keskust ning riiklike koordineerimiskeskuste võrgustikku.**

III. DIGITAALTARISTUTE SUUREM TURVALISUS

Viienda põlvkonna (5G) võrkudest saab tulevikus meie üha digitaliseerituma majanduse ja ühiskonna alustala. See puudutab miljardeid võrku ühendatud seadmeid ja süsteeme, muu hulgas sellistes elutähtsates sektorites nagu energeetika, transport, pangandus ja tervishoid, samuti tööstuslikke juhtimissüsteeme, mis edastavad tundlikku teavet ja toetavad turvasüsteeme. Seepärast on 5G-võrkude küberturvalisuse ja vastupidavuse tagamine äärmiselt oluline.

Kooskõlastatud lähenemisviisi raames avaldasid liikmesriigid komisjoni ja Euroopa Liidu Küberturvalisuse Ameti toetusel 9. oktoobril 2019 aruande **5G-võrkude küberturvalisust käsitleva ELi kooskõlastatud riskihindamise** kohta³². See oluline samm aitab rakendada komisjoni 2019. aasta märtsi soovitusi tagada kõikjal ELis 5G-võrkude küberturvalisuse kõrge tase³³. Aruande aluseks on kõigi liikmesriikide tehtud riiklike küberturvalisuse valdkonna riskihindamiste tulemused. Selles määratakse kindlaks peamised ohud ja ohustajad, kõige tundlikumad varad, peamised nõrkused (sealhulgas tehnilised puudujäägid ja muud nõrgad kohad) ning mitmesugused strateegilised ohud. Hinnangu alusel saab kindlaks määrata riiklikul ja Euroopa tasandil kohaldatavad leevendusmeetmed.

Aruandes tuuakse välja mitu olulist **küberturvalisusega seotud probleemi**, mis 5G-võrkudes tõenäoliselt ilmnevad või nähtavamaks muutuvad. Need turvaprobleemid on esmajoones seotud 5G-tehnoloogia peamiste *uuendustega*, eriti tarkvara olulise rolli ning 5G võimaldatavate mitmesuguste teenuste ja rakenduste tähtsusega, samuti *tarnijate* rolliga 5G-võrkude rajamisel ja käitamisel ning konkreetsetest tarnijatest sõltumise astmega. See tähendab, et tarnijate tooted, teenused ja toimingud muutuvad üha enam 5G-võrkude rünnatavaks pinnaks. Lisaks muutub eriti oluliseks konkreetsete tarnijate riskiprofiil, sealhulgas tõenäosus, et tarnija tegevusse sekkub mõni ELi mittekuuluv riik.

Liikmesriigid peaksid komisjoni 2019. aasta märtsi soovitusel esitatud korras 31. detsembriks 2019 kokku leppima **meetmete kogumis**, millega maandatakse tuvastatud küberturvalisuse riskid riigi ja liidu tasandil. Komisjon ja Euroopa välisteenistus jätkavad mõttekaaslastega teabevahetust 5G-võrkude küberturvalisuse ja vastupidavuse teemal. Komisjon suhtleb 5G-võrkude küberturvalisust käsitleva ELi kooskõlastatud riskihindamise küsimustes NATOga.

³² 5G-võrkude küberturvalisust käsitleva ELi kooskõlastatud riskihindamise tegi komisjoni ja Euroopa Liidu Küberturvalisuse Ameti toel pädevate ametiasutuste koostöörühm vastavalt võrgu- ja infosüsteemide turvalisuse direktiivis (direktiiv (EL) 2016/1148 (6.7.2016)) sätestatule: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eu-wide-coordinated-risk-assessment-5g-networks-security>.

³³ C(2019) 2355 final (26.3.2019).

IV. VÕITLUS VÄÄRINFO VASTU JA VALIMISTE KAITSE MUUDE KÜBEROHTUDE EEST

EL on kehtestanud **raamistiku koordineeritud tegevuseks väärinfo vastu võitlemisel**, järgides sealjuures Euroopa väärtusi ja põhiõigusi³⁴. Väärinfovastase tegevuskava³⁵ alusel jätkub töö väärinfo levitamise võimaluste vähendamiseks, muu hulgas selleks, et kaitsta valimiste usaldusväärsust.

Selle tegevuse keskmeks on töö, mille aluseks on isereguleerimisel põhinev **väärinfot käsitlev tegevusjuhend** veebiplatvormidele ja reklaamisektorile, mida hakati kohaldama 2018. aasta oktoobris³⁶. Komisjon hindas juhendi mõjusust pärast selle esimest kehtivusaastat, tuginedes iga-aastastele enesehindamisaruannetele, mille esitasid veebiplatvormid ja muud tegevusjuhendile allakirjutanud üksused ning mis avaldati 29. oktoobril 2019 koos komisjoni avaldusega³⁷. Üldiselt näitavad aruanded, et allakirjutanud üksused teevad märkimisväärseid jõupingutusi oma kohustuste täitmisel.

Allakirjutanud platvormide poolt juhendi viie kohustusesamba raames rakendatud meetmed erinevad nii kiiruse kui ka ulatuse poolest. Üldiselt on tehtud rohkem edusamme selliste kohustuste täitmisel, mis puudutavad 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimisi, nimelt väärinfoga seotud reklaami- ja müügistiimulite vähendamisel (1. sammad), poliitilise ja teemapõhise reklaami läbipaistvuse tagamisel (2. sammad) ning teenuste kaitsmisel ebaehtsate kontode ja käitumisviiside eest (3. sammad). Seevastu selliste kohustuste täitmisel, mis on seotud tarbijate mõjuvõimu suurendamisega (4. sammad) ja teadusringkondade mõjuvõimu suurendamisega, sealhulgas platvormide kaudu teadusuuringute jaoks asjakohastele andmekogudele eraelu puutumatust tagava juurdepääsu võimaldamise kaudu (5. sammad), on edusammud väiksemad või olematud. Samuti esineb erinevusi iga platvormi võetud kohustuste täitmise tagamiseks rakendatud meetmete ulatuses. Lisaks erineb liikmesriigiti see, kuidas konkreetseid põhimõtteid rakendatakse. Komisjon jätkab koostööd tegevusjuhendile allakirjutanute ja teiste sidusrühmadega, et tugevdada võitlust väärinfo levitamise vastu.

Komisjon ja kõrge esindaja seadis väärinfovastase tegevuskava alusel koostööd liikmesriikidega sisse **kiirhoiatusüsteemi** väärinfokampaaniate tõkestamiseks. Kiirhoiatusüsteem võimaldas ELi institutsioonidel ja liikmesriikidel jagada 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimiste eel teavet ja analüüsi ning koordineerida vastumeetmeid. See töö on pärast valimisi veelgi süvenenud; iga päev vahetatakse tööalast teavet ja kolm liikmesriiki on korraldanud kiirhoiatusüsteemi kontaktpunktide kohtumised.

Väärinfo tuvastamise praktilist tööd teeb ka **strateegilise kommunikatsiooni rühm** (StratComms), täpsemalt selle idasuunalise strateegilise kommunikatsiooni rakkerühm (East

³⁴ Vt väärinfovastane tegevuskava, (JOIN(2018) 36 final (5.12.2018)).

³⁵ JOIN (2019) 12 final (14.6.2019).

³⁶ Tegevusjuhendi kohaselt on digiplatvormid Google, Facebook, Twitter ja Microsoft võtnud kohustuse takistada oma teenuste manipuleerivat kasutamist kuritahtlike isikute poolt, tagada poliitilise reklaami läbipaistvus ja avalikustamine ning rakendada muid meetmeid veebiökosüsteemi läbipaistvuse, vastutavuse ja usaldusväärsuse suurendamiseks. Samuti on reklaamisektori kutseorganisatsioonid lubanud teha platvormidega koostööd, et parandada reklaamipaigutuste kontrollimist ja töötada välja kaubamärgi kaitse vahendid, mille eesmärk on piirata reklaami paigutamist sellistele veebisaitidele, mis edastavad väärinfot.

³⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/statement_19_6166. Lisaks Google'ile, Facebookile, Twitterile ja Microsoftile on tegevusjuhendile alla kirjutanud Mozilla, seitse Euroopa või riikliku tasandi organisatsiooni, mis esindavad reklaamisektorit, ning EDiMA – Euroopa assotsiatsioon, mis esindab veebiplatvorme ja muid veebisektoris tegutsevaid tehnoloogiaettevõtteid.

Stratcom), mis viib ellu projekti „EUvsDisinfo“, et jälgida ja analüüsida Kremli-meelset väärinfot ning sellele reageerida³⁸. Alates 2019. aasta algusest on sihtotstarbeline 3 miljoni euro suurune eelarve võimaldanud seda tööd süvendada ja laiendada ning aidanud jälgida ja analüüsida Kremli-meelset väärinfot internetis, ringhäälingus ja sotsiaalmeedias 19 keeles alates inglise keelest kuni serbia ja araabia keeleni. Paljastatud väärinfojuhtumite arv on parema jälgimissuutlikkuse tõttu kasvanud enam kui kaks korda: 2019. aastal on neid seni olnud ligikaudu 2000, samas kui 2018. aastal oli samaks ajaks avastatud 765 väärinfo levitamise juhtumit. Rakkerühm East Stratcom etendas olulist rolli 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimistega seotud Kremli-meelse väärinfo jälgimisel ja paljastamisel. Paralleelselt viidi ellu kampaania, mille eesmärk oli suurendada teadlikkust valimisprotsessidesse sekkumise katsetest kogu maailmas. Tihedas koostöös Euroopa Parlamendi ja komisjoniga tehti teavitustööd, mille raames toimus üle 20 meediaintervjuu ja mille kampaanias osales üle 300 ajakirjaniku.

Komisjon on võtnud meetmeid ka **ELi institutsioonide ja poliitikaga seotud väärinfo ja müütide leviku vähendamiseks**. Selleks on loodud kommunikatsiooniekspertide võrgustik ja veebiportaal, mis pakub interaktiivset teabematerjali nii ELi poliitika kohta kui ka selliste probleemide kohta, mis on tingitud väärinfost ja selle mõjust ühiskonnale. Koostöös Euroopa Parlamendi ja Euroopa välis teenistusega on komisjon väärinfo leviku tõkestamiseks käivitanud ka rea sotsiaalmeediakampaaniaid³⁹.

V. MUUDE PRIORITEETSETE JULGEOLEKUALGATUSTE RAKENDAMINE

1. Seadusandlike meetmete rakendamine julgeolekuliidus

Julgeolekuliidus kokkulepitud meetmed on julgeoleku seisukohast täiel määral kasulikud üksnes siis, kui kõik liikmesriigid tagavad nende kiire ja täieliku rakendamise. Seepärast toetab komisjon liikmesriike aktiivselt ELi õigusaktide rakendamisel, sealhulgas rahastuse pakkumise ja parimate tavade vahetamise hõlbustamise kaudu. Komisjon kasutab ka oma aluslepingutest tulenevat pädevust tagada liidu õiguse täitmine ning pädevust algatada vajaduse korral rikkumismenetlus.

ELi broneeringuinfo direktiivi⁴⁰ ülevõtmise lõpptähtaeg oli 25. mai 2018. Praeguseks on täielikust ülevõtmisest teatanud 25 liikmesriiki,⁴¹ mis tähendab märkimisväärset edasiminekut võrreldes 2018. aasta juuliga, kui komisjon algatas 14 liikmesriigi suhtes rikkumismenetluse⁴². Kaks liikmesriiki ei ole täielikust ülevõtmisest veel teatanud, kuigi nende suhtes on käimas 19. juulil 2018 algatatud rikkumismenetlus⁴³. Samal ajal toetab komisjon endiselt kõiki liikmesriike nende püüdlustes töötada lõplikult välja oma broneeringuinfo süsteemid. Selleks hõlbustab komisjon muu hulgas teabe ja parimate tavade vahetamist.

³⁸ www.euvsdisinfo.eu.

³⁹ <https://europa.eu/euprotects/>.

⁴⁰ Direktiiv (EL) 2016/681 (27.4.2016). Taani ei osalenud selle direktiivi vastuvõtmisel ja see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.

⁴¹ Viidetes täieliku ülevõtmise teadetele lähtutakse liikmesriikide deklaratsioonidest ning need ei piira komisjoni talituste tehtavat ülevõtmise kontrolli (olukord seisuga 17.10.2019).

⁴² Vt Kuuteistkümmnes eduaruanne tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta (COM(2018) 690 final (10.10.2018)).

⁴³ Sloveenia on teatanud osalisest ülevõtmisest. Hispaania ei ole ülevõtmisest teatanud (olukord seisuga 17.10.2019).

Terrorismivastase võitluse direktiivi⁴⁴ ülevõtmise lõpptähtaeg oli 8. september 2018. Praeguseks on täielikust ülevõtmisest teatanud 22 liikmesriiki, mis tähendab märkimisväärset edasiminekut võrreldes 2018. aasta novembriga, kui komisjon algatas 16 liikmesriigi suhtes rikkumismenetluse⁴⁵. Vaatamata käimasolevale rikkumismenetlusele ei ole kolm liikmesriiki täielikust ülevõtmisest veel teatanud⁴⁶. 25. juulil 2019 saatis komisjon kahele liikmesriigile põhjendatud arvamused direktiivi täielikust ülevõtmisest teatamata jätmise kohta⁴⁷. Mõlemad liikmesriigid teatasid vastuseks, et seadusandlik töö viiakse lõpule enne selle aasta lõppu.

Relvade omandamise ja valduse kontrolli käsitleva direktiivi⁴⁸ ülevõtmise lõpptähtaeg oli 14. september 2018. Praeguseks on täielikust ülevõtmisest teatanud 13 liikmesriiki. 15 liikmesriiki ei ole täielikust ülevõtmisest veel teatanud, kuigi nende suhtes on käimas 22. novembril 2018 algatatud rikkumismenetlus⁴⁹. 25. juulil 2019 saatis komisjon 20 liikmesriigile põhjendatud arvamused direktiivi täielikust ülevõtmisest teatamata jätmise kohta. Pärast seda teatas viis liikmesriiki direktiivi täielikust ülevõtmisest⁵⁰.

Isikuandmete kaitset õiguskaitse valdkonnas käsitleva direktiivi⁵¹ ülevõtmise lõpptähtaeg oli 6. mai 2018. Praeguseks on täielikust ülevõtmisest teatanud 25 liikmesriiki, mis tähendab märkimisväärset edasiminekut võrreldes 2018. aasta juuliga, kui komisjon algatas 19 liikmesriigi suhtes rikkumismenetluse⁵². Vaatamata käimasolevale rikkumismenetlusele ei ole kolm liikmesriiki täielikust ülevõtmisest veel teatanud⁵³. 25. juulil 2019 otsustas komisjon pöörduda seoses direktiivi üle võtmata jätmisega kahe liikmesriigi⁵⁴ vastu Euroopa Liidu Kohtusse ja saatis ühele liikmesriigile⁵⁵ direktiivi täielikult üle võtmata jätmise kohta märgukirja⁵⁶.

Komisjon hindab **neljanda rahapesuvastase direktiivi**⁵⁷ ülevõtmist ja kontrollib ühtlasi, kas liikmesriigid rakendavad selle sätteid õigesti. Liikmesriigid pidid võtma direktiivi oma õigusesse üle 26. juuniks 2018. Komisjon jätkab rikkumismenetlust 21 liikmesriigi suhtes,

⁴⁴ Direktiiv (EL) 2017/541 (15.3.2017). Direktiivi ei kohaldata Ühendkuningriigis, Iirimaa ja Taanis.

⁴⁵ Vt Seitsmeteistkümmes eduaruanne tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta (COM(2018) 845 final (11.12.2018)).

⁴⁶ Kreeka ja Luksemburg ei ole riiklikest rakendusmeetmetest teatanud. Poola on teatanud riiklikest meetmetest, mis hõlmavad osalist ülevõtmist (olukord seisuga 17.10.2019).

⁴⁷ Kreeka ja Luksemburg.

⁴⁸ Direktiiv (EL) 2017/853 (17.10.2019).

⁴⁹ Belgia, Tšehhi, Eesti, Poola, Rootsi, Slovakkia ja Ühendkuningriik on teatanud osa uute sätete ülevõtmise meetmetest. Küpros, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Luksemburg, Ungari, Rumeenia ja Sloveenia ei ole ülevõtmismeetmetest teatanud (olukord seisuga 17.10.2019).

⁵⁰ Soome, Iirimaa, Leedu, Madalmaad ja Portugal (olukord seisuga 17.10.2019).

⁵¹ Direktiiv (EL) 2016/680 (27.4.2016).

⁵² Vt Kuuteistkümmes eduaruanne tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta (COM(2018) 690 final (10.10.2018)).

⁵³ Sloveenia on teatanud osalisest ülevõtmisest. Hispaania ei ole ülevõtmisest teatanud. Kuigi Saksamaa on teatanud täielikust ülevõtmisest, ei käsita komisjon seda ülevõtmist täielikuna (olukord seisuga 17.10.2019).

⁵⁴ Kreeka ja Hispaania.

⁵⁵ Saksamaa.

⁵⁶ Kreeka on teatanud täielikust ülevõtmisest ja komisjon hindab seda praegu.

⁵⁷ Direktiiv (EL) 2015/849 (20.5.2015).

sest leiab, et liikmesriikidelt saadud teave ei kajasta direktiivi täielikku ülevõtmist⁵⁸.

Komisjon on hinnanud **küberkuritegevusega seotud direktiivide** ülevõtmise nõuetelevastavust. Ta algatas 2019. aasta juulis ja oktoobris rikkumismenetluse 23 liikmesriigi⁵⁹ suhtes, leides, et nende liikmesriikide teatatud riiklikud rakendusaktid ei kajasta **laste seksuaalse kuritarvitamise vastu võitlemise direktiivi**⁶⁰ korrektset ülevõtmist. Samuti algatas komisjon 2019. aasta juulis ja oktoobris rikkumismenetluse nelja liikmesriigi⁶¹ suhtes, leides, et nende liikmesriikide teatatud riiklikud rakendusaktid ei kajasta **infosüsteemide vastu suunatud ründeid käsitleva direktiivi**⁶² korrektset ülevõtmist.

Komisjon kutsub liikmesriike üles rakendama kiiremas korras vajalikke meetmeid, et võtta järgmised direktiivid täielikult siseriiklikku õigusesse üle ja edastada komisjonile vastav teade:

- **ELi broneeringuinfo direktiiv:** üks liikmesriik ei ole direktiivi ülevõtmisest oma riigi õigusesse veel teatanud ja üks liikmesriik peab ülevõtmise teate lõplikult vormistama⁶³;
- **terrorismivastase võitluse direktiiv:** kaks liikmesriiki ei ole direktiivi ülevõtmisest oma riigi õigusesse veel teatanud ja üks liikmesriik peab ülevõtmise teate lõplikult vormistama⁶⁴;
- **relvade omandamise ja valduse kontrolli käsitlev direktiiv:** kaheksa liikmesriiki ei ole direktiivi ülevõtmisest oma riigi õigusesse veel teatanud ja seitse liikmesriiki peavad ülevõtmise teate lõplikult vormistama⁶⁵;
- **isikuandmete kaitset õiguskaitse valdkonnas käsitlev direktiiv:** üks liikmesriik ei ole direktiivi ülevõtmisest oma riigi õigusesse veel teatanud ja kaks liikmesriiki peavad ülevõtmise teate lõplikult vormistama⁶⁶;
- **neljas rahapesuvastane direktiiv:** 21 liikmesriiki peavad ülevõtmise teate lõplikult vormistama⁶⁷;
- **laste seksuaalse kuritarvitamise vastu võitlemise direktiiv:** 23 liikmesriigi suhtes on algatatud rikkumismenetlus seoses ebakorrekse ülevõtmisega⁶⁸;

⁵⁸ Belgia, Bulgaaria, Tšehhi, Taani, Saksamaa, Eesti, Iirimaa, Prantsusmaa, Itaalia, Küpros, Läti, Leedu, Ungari, Madalmaad, Austria, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Soome, Rootsi ja Ühendkuningriik (olukord seisuga 17.10.2019). Direktiiviga seotud seitse rikkumismenetlust on lõpetatud.

⁵⁹ Belgia, Bulgaaria, Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia, Itaalia, Läti, Leedu, Luksemburg, Ungari, Malta, Austria, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Slovakkia, Soome ja Rootsi.

⁶⁰ Direktiiv 2011/93/EL (13.12.2011).

⁶¹ Bulgaaria, Itaalia, Portugal ja Sloveenia.

⁶² Direktiiv 2013/40/EL (12.8.2013).

⁶³ Sloveenia on teatanud osalisest ülevõtmisest. Hispaania ei ole ülevõtmisest teatanud (olukord seisuga 17.10.2019).

⁶⁴ Kreeka ja Luksemburg ei ole ülevõtmisest teatanud. Poola on teatanud osalisest ülevõtmisest (olukord seisuga 17.10.2019).

⁶⁵ Belgia, Tšehhi, Eesti, Poola, Rootsi, Slovakkia ja Ühendkuningriik on teatanud osa uute sätete ülevõtmise meetmetest. Küpros, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Luksemburg, Ungari, Rumeenia ja Sloveenia ei ole ülevõtmismeetmetest teatanud (olukord seisuga 17.10.2019).

⁶⁶ Sloveenia on teatanud osalisest ülevõtmisest. Hispaania ei ole ülevõtmisest teatanud. Kuigi Saksamaa on teatanud täielikust ülevõtmisest, ei käsita komisjon seda ülevõtmist täielikuna (olukord seisuga 17.10.2019).

⁶⁷ Belgia, Bulgaaria, Tšehhi, Taani, Saksamaa, Eesti, Iirimaa, Prantsusmaa, Itaalia, Küpros, Läti, Leedu, Ungari, Madalmaad, Austria, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Soome, Rootsi ja Ühendkuningriik (olukord seisuga 17.10.2019).

- **infosüsteemide vastu suunatud ründeid käsitlev direktiiv:** nelja liikmesriigi suhtes on algatatud rikkumismenetlus seoses ebakorrekse ülevõtmisega⁶⁹.

2. Valmisolek ja kaitse

Julgeolekuohtudele vastupanu võime tugevdamine on tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomise oluline osa. Komisjon toetab liikmesriike ja kohalikke omavalitsusi avaliku ruumi kaitse tõhustamisel, rakendades 2017. aasta oktoobri tegevuskava ja 2019. aasta jaanuari partnerlust avaliku ruumi turvalisuse tagamiseks ELi linnade tegevuskava raames. Aidatakse neid linnu, kes on taotlenud komisjonilt tuge avaliku ruumi kaitsmisega seotud probleemide lahendamiseks.

Parimate tavade vahetamine kohalike omavalitsuste vahel ja erasektoriga on avaliku ruumi turvalisuse tugevdamisel väga oluline. Sellele teemale keskenduti 14.–18. oktoobril 2019 ELi rahastatud projekti „Protect Allied Cities against Terrorism in Securing Urban Areas“ raames Prantsusmaal Nice’is korraldatud **Euroopa julgeolekunädalal**. Üritusel, mis tõi kokku 500 osalejat Euroopa paljudest linnadest ning riigi- ja teadusasutustest, rõhutati kõigi asjassepuutuvate avaliku ja erasektori sidusrühmade vahelise tiheda koostöö tähtsust ning uue tehnoloogia rolli linnade kaitse parandamisel. Avaliku ruumi kaitse oli kõne all ka 7.–10. oktoobril 2019 Brüsselis korraldatud **Euroopa piirkondade ja linnade nädalal**, millel toimus seminar linnade tegevuskava teemal ELi avaliku ruumi turvalisuse alase partnerluse raames. Käsitleti kohalike omavalitsuste rolli julgeolekupoliitika valdkonnas, ELi õigusloomet ja rahastamist, mis on suunatud peamiste avalikku linnaruumi mõjutavate julgeolekuprobleemide lahendamisele, ning selliseid võtmetähtsusega teemasid, nagu innovatsioon arukate lahenduste ja aruka tehnoloogia kaudu, sealhulgas sisseprojekteeritud turbe kontseptsioon, ennetamine ja sotsiaalne kaasamine. Komisjon annab oma panuse linnade innovatsiooni edendamisse nendes valdkondades oma viimase linnadega seotud uuenduslike meetmete projektikonkursi kaudu, mille tulemused kuulutati välja 2019. aasta augustis. Väljavalitud projektide hulgas katsetavad kolm linna (Pireus Kreekas, Tampere Soomes ja Torino Itaalias) uusi lahendusi linnajulgeoleku valdkonnas⁷⁰.

Selleks et paremini **kaitsta pühakodasid** ja uurida erinevate usurühmade vajadusi, korraldas komisjon 7. oktoobril 2019 kohtumise juutide, moslemite, kristlaste ja budistide kogukondade esindajatega. Kohtumisel, mis toimus 2017. aasta avaliku ruumi kaitse ELi tegevuskava raames, selgus, et julgeolekualane teadlikkus ja valmisolek on usukogukondades väga erinev ning see toob esile heade tavade edasise vahetamise olulisuse. Samuti jõuti kohtumisel järeldusele, et põhiliste turvameetmete rakendamine ja julgeolekualase teadlikkuse suurendamine ei takista pühakodade avatuse ja juurdepääsetavuse säilitamist. Komisjonil on kavas koguda oma elektroonilisele ekspertplatvormile häid tavasid ja teadlikkust suurendavaid materjale ning juhtida liikmesriikide julgeolekuasutuste tähelepanu sellele küsimusele avaliku ruumi kaitsmisele pühendatud avaliku ja erasektori foorumil.

Üks erivaldkond, mis vajab täiendavat tähelepanu, on **droonidest** tulenev kasvav julgeolekuoht elutähtsale taristule ja avalikule ruumile. Täienduseks hiljutisele ELi

⁶⁸ Belgia, Bulgaaria, Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia, Itaalia, Läti, Leedu, Luksemburg, Ungari, Malta, Austria, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Slovakkia, Soome ja Rootsi.

⁶⁹ Bulgaaria, Itaalia, Portugal ja Sloveenia.

⁷⁰ Linnadega seotud uuenduslikke meetmeid kaasrahastab Euroopa Regionaalarengu Fond. Lisateave: <https://www.uia-initiative.eu/en/call-proposals/4th-call-proposals>.

õigusaktile⁷¹ dronide ohutu kasutamise kohta mehitatud õhuruumis ja ilma et see kahjustaks dronide kasuliku kasutamise võimalusi, toetab komisjon liikmesriike dronide kuritahtliku kasutamise suundumuste jälgimisel, rahastades sellekohaseid uuringuid ja hõlbustades vastumeetmete katsetamist. Kogemuste ja parimate tavade vahetamine on ülioluline, nagu näitas 17. oktoobril 2019 Brüsselis korraldatud kõrgetasemeline rahvusvaheline konverents mehitamata õhusõiduki süsteemidest tulenevate ohtude vastu võitlemise teemal. Komisjoni korraldatud üritusele kogunes 250 osalejat liikmesriikidest, rahvusvahelistest organisatsioonidest, ELi mittekuuluvatest partnerriikidest, tööstussektorist, akadeemilistest ringkondadest ja kodanikuühiskonnast, et arutada dronidest tulenevaid julgeolekuprobleeme ja nende lahendamise viise. Kohtumisel selgus vajadus dronidega seotud regulaarsete riskihindamiste järele, samuti tiheda koostöö järele, mida lennundus- ja õiguskaitseasutused peaksid dronide ohutut kasutamist käsitlevate Euroopa õigusaktide edasisel väljatöötamisel tegema. Samuti on vaja täiendavalt katsetada dronidevastaseid meetmeid kooskõlastatud Euroopa lähenemisviisi alusel. Lisaks jõuti üksmeelele, et selleks, et dronid oleksid ohutud ja töökindlad ning nende väärkasutamine kuritahtlikel eesmärkidel keeruline, peavad ametiasutused ja tööstus tegema tihedat koostööd.

3. Välismõõde

Kuna suurem osa ELi julgeolekuriskidest on piiriülesed ja kujutavad endast üleilmseid ohte, on tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomisel äärmiselt tähtis teha koostööd partnerriikide, organisatsioonide ja asjaomaste sidusrühmadega.

Selle koostöö keskmes on teabevahetus. Koos käesoleva aruandega võttis komisjon vastu nõukogule suunatud soovitusena anda luba alustada Europoli ja Uus-Meremaa pädevate ametiasutuste vahel läbirääkimisi **ELi ja Uus-Meremaa lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist raske kuritegevuse ja terrorismiga võitlemise eesmärgil**. See leping parandab Europoli suutlikkust teha Uus-Meremaaaga koostööd Europoli eesmärkidega seotud kuritegude tõkestamisel ja nende vastu võitlemisel. Kuigi töökord, mis sõlmiti 2019. aasta aprillis Europoli ja Uus-Meremaa politsei vahel, näeb ette struktureeritud strateegilise tasandi koostöö raamistiku, ei ole see siiski õiguslik alus isikuandmete vahetamiseks. Isikuandmete vahetamine, mille käigus järgitakse täiel määral liidu õigust ja põhiõigusi, on oluline politsei tõhusa operatiivkoostöö tagamiseks. Komisjon on varem kindlaks määranud kaheksa prioriteetset Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna riiki, kellega tuleks terroriohust, rändega seotud probleemidest ja Europoli operatiivvajadustest lähtudes läbirääkimisi alustada⁷². Võttes arvesse õiguskaitseasutuste operatiivvajadusi kogu ELis ja võimalikku kasu tihedamast koostööst selles valdkonnas, nagu näitasid ka 2019. aasta märtsis Christchurchis toimunud rünnaku järelmeetmed, peab komisjon vajalikuks lisada Uus-Meremaa nende prioriteetsete riikide loetelusse, kellega tuleks lähiajal läbirääkimisi alustada.

Veel üks liidu ja ELi mittekuuluvate partnerriikide tehtava julgeolekualase koostöö nurgakivi on **broneeringuinfo** edastamine. 27. septembril 2019 võttis komisjon vastu nõukogule suunatud soovitusena anda luba alustada läbirääkimisi **ELi ja Jaapani** vahelise broneeringuinfo edastamise lepingu üle terrorismi ja muude raskete rahvusvaheliste kuritegude ärahoidmiseks

⁷¹ Komisjoni 24. mai 2019. aasta rakendusmäärus (EL) 2019/947 mehitamata õhusõidukite käitamise normide ja menetluste kohta.

⁷² Vt Üheteistkümnnes eduaruanne tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta (COM(2017) 608 final, 18.10.2017). Need prioriteetsed riigid on Alžeeria, Egiptus, Iisrael, Jordaania, Liibanon, Maroko, Tuneesia ja Türgi.

ja tõkestamiseks, järgides täiel määral andmekaitsemeetmeid ja põhiõigusi⁷³. Soovitud vaadatakse praegu läbi nõukogu töörühma tasandil ja komisjon kutsub nõukogu Jaapaniga peetavate läbirääkimiste volitusi kiiresti vastu võtma. Julgeoleku seisukohast oleks väga kasulik sõlmida leping 2020. aasta olümpiamängude ajaks.

Üleilmsel tasandil toetab komisjon **Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni** tööd broneeringuinfo töötlemise standardi kehtestamiseks. Sellega vastatakse ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonile nr 2396, milles kutsutakse kõiki ÜRO liikmesriike arendama välja broneeringuinfo kogumise, töötlemise ja analüüsimise võimekus. 13. septembril 2019 esitas komisjon ettepaneku⁷⁴ võtta vastu nõukogu otsus seisukoha kohta, mis võetakse ELi nimel Rahvusvahelises Tsiviillennunduse Organisatsioonis seoses broneeringuinfo standardite ja soovituslike tavadega. Ettepanekut vaadatakse praegu läbi nõukogu töörühma tasandil ja komisjon palub selle nõukogu otsuse kiiresti vastu võtta. Liidu ja selle liikmesriikide seisukoht on esitatud ka teabedokumendis „PNR andmete ehk broneeringuinfo kogumise, kasutamise, töötlemise ja kaitsmise standardid ja põhimõtted“, mis esitati Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsioonis assamblee 40. istungil.

Mis puudutab uue broneeringuinfo lepingu sõlmimist **Kanadaga**, soovib komisjon lepingu lõpliku vormistamise kiiresti lõpule viia. Käesoleva aasta suvel alustati **Austraaliaga** sõlmitud broneeringuinfo lepingu ühist läbivaatamist ja hindamist ning **Ameerika Ühendriikidega** sõlmitud broneeringuinfo lepingu ühist hindamist. Need toimingud said alguse visiitidega Canberrasse ja Washingtoni vastavalt 2019. aasta augustis ja septembris. 14. oktoobril 2019 toimunud kinnisel istungil teavitas komisjon Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni Jaapani, Austraalia ja Kanadaga broneeringuinfo valdkonnas tehtava koostöö seisust.

Edusamme on tehtud ka julgeolekukoostöös **Lääne-Balkani** partneritega, rakendades Lääne-Balkani riikide terrorismivastase võitluse 2018. aasta oktoobri ühist tegevuskava. 9. oktoobril allkirjastas komisjon kaks mittesiduvat kahepoolset terrorismivastase võitluse kokkulepet – Albaania ja Põhja-Makedoonia Vabariigiga⁷⁵. Nende kokkulepetega nähakse ette kohandatud prioriteetsed meetmed, mida peavad võtma vastava partnerriigi asutused ja mis hõlmavad ühise tegevuskava⁷⁶ viit eesmärki; samuti kirjeldatakse toetust, mida komisjon kavatses pakkuda. Sarnased kokkulepped Lääne-Balkani ülejäänud partnerriikidega loodetakse allkirjastada lähinädalatel. Lisaks allkirjastas komisjon 7. oktoobril 2019 Montenegroga piirihalduse valdkonnas tehtava koostöö lepingu Montenegro ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti vahel. Leping võimaldab ametil abistada Montenegrot piiride haldamisel eesmärgiga võidelda ebaseadusliku rände ja piiriülese kuritegevusega ning suurendada sellega turvalisust ELi välispiiril.

Selleks et tugevdada partnerriikidega tehtavat koostööd ühiste julgeolekuohtude käsitlemisel, kutsub komisjon nõukogu:

- andma loa alustada raskete kuritegude ja terrorismi vastu võitlemise eesmärgil ELi ja

⁷³ COM(2019) 420 final (27.9.2019).

⁷⁴ COM(2019) 416 final (13.9.2019).

⁷⁵ https://ec.europa.eu/home-affairs/news/news/20191009_security-union-implementing-counter-terrorism-arrangements-albania-north-macedonia_en.

⁷⁶ Ühine tegevuskava näeb ette meetmed, mida rakendatakse järgmise viie eesmärgi saavutamiseks: tugeva terrorismivastase võitluse raamistiku loomine; vägivaldse äärmusluse tõhus ennetamine ja tõkestamine; hästi toimiv teabevahetus ja operatiivkoostöö; rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu võitlemise suutlikkuse suurendamine; kodanike ja taristu kaitse tugevdamine.

Uus-Meremaa vahel läbirääkimisi isikuandmete vahetamist käsitleva lepingu üle;

- andma loa alustada läbirääkimisi ELi ja **Jaapani** vahelise broneeringuinfo edastamist käsitleva lepingu üle;
- võtma vastu kavandatud **nõukogu otsus seisukoha kohta, mis võetakse ELi nimel Rahvusvahelises Tsiviillennunduse Organisatsioonis** seoses broneeringuinfo standardite ja soovituslike tavadega.

VI. KOKKUVÕTE

Käesolevas aruandes kirjeldatakse mitmesuguseid meetmeid, mida EL on võtnud Euroopas levivate ohtude käsitlemiseks ja meie ühise julgeoleku tugevdamiseks. Tulenevalt ühisest arusaamast, et tänapäevaseid julgeolekuprobleeme saab kõige paremini lahendada üheskoos ja koostöös kolmandate riikidega, on tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomisel edusamme tehtud tihedas koostöös eri partnerite vahel, kes loovad usaldust, jagavad ressursse ja astuvad ohtudele vastu ühiselt. Koostööpartnereid leidub kõigil valitsustasanditel alates linnadest, muudest kohalikest omavalitsustest, piirkondadest ja riigiasutustest kuni ELi tasandini, sh Euroopa Parlamendi ja nõukoguni, nende hulgas on riigiasutusi ja ELi ameteid, aga ka erasektori ja kodanikuühiskonna esindajaid. Nad kasutavad transpordipoliitika, digitaalse ühtse turu ja ühtekuuluvuspoliitika valdkonna oskusteavet, vahendeid ja ressursse. Julgeolekuliidus tehtav töö on põimitud põhiõiguste kaitsega ning hoiab alal ja edendab meie väärtusi.

Töö tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu loomiseks peab jätkuma. Kiiresti on vaja jõuda kokkuleppele olulistes pooleliiolevates seadusandlikes algatustes, milleks on eelkõige: 1) seadusandlik ettepanek terroristliku veebisisu eemaldamise kohta, 2) seadusandlik ettepanek, millega parandatakse õiguskaitseasutuste juurdepääsu elektroonilistele tõenditele, 3) seadusandlik ettepanek Euroopa küberturvalisuse tööstusliku, tehnoloogilise ja teadusliku pädevuse keskuse ning riiklike koordineerimiskeskuste võrgustiku loomiseks ning 4) menetluses olevad seadusandlikud ettepanekud tugevamate ja arukamate infosüsteemide kohta julgeoleku, piiride ja rände haldamise valdkonnas. Kokkulepitud meetmeid ja vahendeid tuleb kohapeal tegelikult kasutada; see eeldab, et kõik liikmesriigid rakendavad ELi õigusaktid õigeaegselt ja täielikult, et realiseeruks nende õigusaktide julgeoleku suurendamise potentsiaal. Eelkõige on oluline, et kõik liikmesriigid rakendaksid hiljuti kokkulepitud õigusakte ELi julgeoleku-, piiri- ja rändehalduse infosüsteemide koostalitlusvõime kohta eesmärgiga tagada täielik koostalitlusvõime 2020. aastaks. Lisaks peab Euroopa olema endiselt valvas uute tekkivate ja muutuvate ohtude suhtes ning jätkama koostööd kõigi kodanike julgeoleku suurendamiseks.